

7.10.2020

OKV/462/10/2020

OKV/462/10/2020-OKV-3

ASIA**Vammaispalveluiden menettely hakemuksen käsittelyssä****KANTELU**

Kantelija on 29.11.2019 päivätyssä oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa arvostellut kuntayhtymän menettelyä. Kantelija on arvostellut lapsensa tarvitsemia palveluja koskevien hakemusten käsittelyä. Kantelijan mukaan muun muassa kantelijan yksilöimässä tapauksessa asiakkaalle oli kolmen kuukauden määräjän loppupuolella lähetetty lisäselvityspyyntö ja ratkaisu oli annettu liian myöhään. Kantelija on viitanut myös ratkaisuun, joka oli annettu ilman hakijan hakemusta. Päätöstä ei kantelun mukaan myöskään ollut annettu tiedoksi asiakkaalle.

Lisäksi kantelija on arvostellut mielestään aiheettoman lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Kantelija on arvostellut myös sitä, että hän ei ollut saanut omaishoidon vapaita, koska kuntayhtymä oli jättänyt uusimatta sopimuksen perhehoitajan kanssa.

Kantelua on alun perin käsitelty diaarinumerolla OKV/1968/1/2019. Oikeuskanslerinviraston asianhallintajärjestelmän vaihduttua toukokuussa 2020 asia on saanut uuden diaarinumeron OKV/462/10/2020.

SELVITYS

Kuntayhtymän johtava sosiaalityöntekijä on antanut 18.5.2020 päivätyyn selvityksen liitteineen.

Jäljennökset selvityksestä lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen mukana.

Selvityksen mukaan kantelija oli 6.3.2019 toimittanut kunnan sosiaalitoimeen muun muassa lapsen ylimääräisiä hoitopäiviä koskeneen hakemuksen. Hakemuksen mukaan kantelija oli anonut lapselle lääkärinlausunnon suosituksen perusteella 10 lisähoitopäivää kesäajalle 1.6. – 31.8.2019 toteutettavaksi perhehoitajan luona. Kantelijalta oli pyydetty hakemukseen lisäselvitystä sosiaaliohjaajan 4.6.2019 päivätyllä lisäselvityspyynnöllä mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 17.6.2019 mennessä. Lisäselvitystä oli pyydetty sen vuoksi, että sama palvelu oli edellisenä kesänä hylätty, eikä sosiaalitoimen tiedossa ollut sellaisia seikkoja, että lapsen tilanne olisi edellisestä muuttunut.

Lisäselvityspyynnön oli tehnyt sosiaaliohjaaja, joka oli tämän jälkeen lopettanut työskentelyn kuntayhtymässä. Hän oli ohjannut asian sosiaalityöntekijälle. Koska kantelijan lapsen tilapäishoidosta päätetään kehitysvammalain mukaisesti erityishuollon johtoryhmässä, sosiaalityöntekijä oli lisäselvityksen saapumisen jälkeen 17.6.2019 ottanut yhteyttä sähköpostitse erityishuollon johtoryhmään tiedustellakseen, tulisiko ti-

lapäishoidon ylimääräiset päivät hakemuksen perusteella myöntää. Sosiaaliohjaaja, joka esitteli asiat erityishuollon johtoryhmässä, ei tuolloin enää työskennellyt kuntayhtymässä. Erityishuollon johtoryhmä oli ottanut kokouksessa 18.6.2019 kantaa asiaan ja todennut, ettei tilapäishoidon myöntämiselle ollut perusteita, koska tilanne oli edelleen edelliskesän mukainen. Erityishuollon johtoryhmän kirjallinen päätös oli saatu kesälomien vuoksi tehtyä vasta 26.8.2019 pidetyssä kokouksessa, jossa asia oli myös virallisesti esiteltä. Sosiaalityöntekijä oli kuitenkin ilmoittanut kielteisestä kannasta kirjallisesti kantelijalle 18.6.2019. Päätös, muutoksenhaku tai mahdollinen aluehallintoviraston palauttama asia ei olisi tosiasiallisesti ehtinyt kesän 2019 aikana käsittelyyn, minkä vuoksi sosiaalityöntekijä oli katsonut, että kirjallinen päätös voi odottaa seuraavaan erityishuollon johtoryhmän kokoukseen.

Selvityksessä on todettu, että kantelijan lapsella oli ollut koko ajan voimassa omaishoidontuen päätös, ja tämä oli oikeuttanut kantelijaa myös omaishoidon vapaisiin erikseen sovitulla tavalla. Vapaiden järjestämiseen perhehoidossa oli ollut koko ajan oikeus huolimatta siitä, että toimeksiantosopimus oli ollut katkolla. Katkolla olevaa toimeksiantosopimusta ei ollut kuitenkaan tuotu kantelijan tai perhehoitajan toimesta sosiaalitoimen tietoon. Jälkikäteen oli ilmennyt, ettei perhehoitajallakaan ole ollut tiedossa, että toimeksiantosopimus ei olisi voimassa. Esimerkiksi heinäkuun 2019 aikana lapsi oli ollut perhehoitajan luona omaishoidon vapailla, vaikka virallista toimeksiantosopimusta ei ollut allekirjoitettu. Vaikka sosiaalitoimessa oli kesän 2019 aikana ollut sosiaaliohjaaja vastaamassa asiasta, ei sosiaalitoimeen ollut kuitenkaan oltu yhteydessä. Kantelijalla oli siis ollut koko ajan oikeus lapsen perhehoitoon omaishoidon vapaiden aikana, hän oli sitä myös käyttänyt ja toimeksiantosopimus asiasta oli myös takautuvasti tehty.

Kantelijan lapsesta oli tehty sosiaalityöntekijän toimesta lastensuojeluilmoitus, koska kantelija haki erityishuoltona runsaasti palveluja, mutta ei halunnut palveluntarvetta arvioitavan. Lapsen palvelusuunnitelma oli päivitetty 3.10.2018. Hakemusten perusteella ja sen vuoksi, että kantelija ei halunnut palvelun tarvetta tarkemmin siitä huolimatta arvioitavan, sosiaalityöntekijä oli päättänyt tekemään asiasta lastensuojelulain 25 §:n mukaisen lastensuojeluilmoituksen, jotta perheen tilannetta päästäisiin selvittämään ja perheessä varmistettaisiin tarvittavien palvelujen tarve myös muun kuin kehitysvammalain kautta.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuuluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Hallintolain (434/2003) 2 luvussa säädetään hyvän hallinnon perusteista. Lukuun sisältyvän 7 §:n (368/2014) 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987, vammaispalvelulaki) 3 a §:ssä (981/2008) säädetään palvelutarpeen selvittämisestä ja palvelusuunnitelmasta. Pykälän 1 momentin mukaan kyseisen lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö taikka hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomaisen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen palvelujen saamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheutonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 7 §:ssä säädetään. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinakin tarpeen mukaan. Pykälän 3 momentin mukaan kyseisen lain mukaisia palveluja ja

tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Vammaispalvelulain 4 §:ssä (981/2008) säädetään lain suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 1 momentin mukaan kyseisen lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1 §:ssä tarkoitettulle henkilölle järjestetään kuitenkin hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti kyseisen lain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palveluntarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia sekä muutoinkin hänen etunsa mukaisia. Pykälän 2 momentin mukaan sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan vammaiselle henkilölle antaa kyseisen lain mukaisia palveluja tai taloudellisia tukitoimia, jos 1 momentissa tarkoitettun muun lain nojalla annettavan palvelun tai etuuden saaminen viivästyy.

Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977, kehitysvammalaki) 31 §:n 2 momentin (952/1980) mukaan erityishuollon antamisesta ja lopettamisesta päättää erityishuollon johtoryhmä, jollei erityishuoltopiirin johtosäännössä toisin määrätä.

Kehitysvammalain 34 §:n (381/2016) mukaan erityishuollon yksilölliseksi toteuttamiseksi erityishuollon johtoryhmän tai sen määräämissä rajoissa toimintayksikön vastaavan johtajan tulee hyväksyä erityishuolto-ohjelma jokaista erityishuollon tarpeessa olevaa henkilöä varten. Ohjelma on mahdollisuuksien mukaan laadittava yhteistyössä henkilön itsensä ja hänen laillisen edustajansa tai sosiaalihuollon asiakaslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa henkilön laillisen edustajan taikka hänen palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvan omaisensa tai muun läheisensä sekä sosiaalilautakunnan tai muun sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen kanssa. Ohjelmaa on tarpeen mukaan tarkistettava.

Kehitysvammalain 36 §:n mukaan aluehallintovirasto voi määrätä erityishuolto-ohjelmaa oikaistavaksi tarpeelliseksi katsomiltaan osin, milloin henkilö itse tai hänen huoltajansa tai muu edunvalvojansa taikka sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnan määräämä monijäseninen toimielin katsoo, ettei ohjelma ole tarkoituksenmukainen.

Arviointi

Selvityksen liitteenä olevassa kantelijan lapsen palvelusuunnitelmassa on todettu vastuunjaosta seuraavasti: ”Vammaispalvelut vastaa palvelutarpeen arvioinnista, palveluiden päättämisestä ja koordinoimisesta sekä palveluohjauksesta. Sosiaalityöntekijä tekee vammaispalvelulain mukaisista palveluista päätökset. Vammaistyön sosiaaliohjaaja vastaa lomajaksojen ja tilapäisen perhehoidon järjestämisestä sekä valmistelee erityishuoltona annettavista palveluista esityksen erityishuollon johtoryhmän päätettäväksi. Kehitysvammanhuolto vastaa yhdessä kunnan koulutoimen kanssa aamu- ja iltapäivähoidon ja loma-ajanhoidon järjestämisestä. Puheterapia Kelan myöntämänä palveluna.”

Kantelijan hakemus lapsen lisähoitopäivistä kesän 2019 ajalle oli saapunut sosiaalitoimeen 6.3.2019. Kantelun, selvityksen ja asiakirjojen mukaan kantelijalle oli lähetetty hakemuksen johdosta lisäselvityspyyntö 4.6.2019. Lisäselvitystä oli pyydetty siitä, mihin tarpeeseen kantelija hakee lisähoitopäiviä. Lisäselvityspyynnössä oli todettu, että erityishuollon johtoryhmä kokoontui seuraavan kerran 18.6.2019, joten lisäselvitys tuli toimittaa mahdollisimman pian ja viimeistään 17.6.2019.

Kantelija oli antanut lisäselvityksensä 17.6.2019. Asiaa käsitellyt sosiaalityöntekijä oli ottanut yhteyttä erityishuollon johtoryhmään, ja asiaa oli käsitelty johtoryhmän kokouksessa 18.6.2019. Asiaa ei kuitenkaan virallisesti esitelty johtoryhmässä tuolloin, vaan sosiaalityöntekijä oli katsonut, että asia voidaan esitellä ja päätös tehdä vasta seuraavassa johtoryhmän kokouksessa 26.8.2019. Selvityksessä on perusteluna tälle menettelylle esitetty, että päätös, muutoksenhaku tai mahdollinen aluehallintoviraston palauttava asia ei olisi tosiasiaa ehtinyt kesän 2019 aikana käsittelemään.

Asiassa saadun selvityksen perusteella kantelijan hyvissä ajoin maaliskuussa toimittama hakemus on koskenut kesää 2019, mutta hakemusta oli ryhdytty käsittelemään vasta kesäkuussa. Edellä esitetyn perusteella palvelutarpeen arviointia ei ollut aloitettu vammaispalvelulain 3 a §:n 1 momentin mukaisessa määräajassa. Viivästymisen syistä ei ole asiakirjoista saatavissa selvitystä, eikä asiaan ole otettu selvityksessä kantaa.

Lisäksi asian esittely erityishuollon johtoryhmässä sekä tästä johtuen valituskelpoisen kirjallisen päätöksen tekeminen johtoryhmässä oli viivästynyt. Sosiaalityöntekijä oli ilmoittanut erityishuollon johtoryhmän kielteisestä kannasta kantelijalle sähköpostitse 18.6.2019, mutta valituskelpoisen kirjallisen päätöksen kantelija oli saanut vasta lähes kuusi kuukautta hakemuksen tekemisen jälkeen ja hakemuksessa tarkoitettun ajankohdan jo mentyä.

Totean, että vaatimus valituskelpoisen kirjallisen päätöksen antamisesta toteuttaa hyvää hallintoa ja asiakkaan oikeusturvaa. Ratkaisun saaminen kirjallisesti varmistaa sitä, että päätökseen tyytymättömällä on tosiasialliset edellytykset saada tietoonsa päätöksen perusteet, ja että hän voi harkintansa mukaan saattaa päätöksen muutoksenhakuviranomaisen tutkittavaksi.

Asiassa ei ole noudatettu vammaispalvelulain 3 a §:n 3 momentissa säädettyä päätöksen antamista koskevaa määräaika. Asiaa kokonaisuudessaan ei ole myöskään käsitelty hallintolain 7 §:ssä säädetyllä tavalla asianmukaisesti.

Saadun selvityksen perusteella omaishoidon vapaiden ja tehdyn lastensuojeluilmoituksen osalta asiassa ei ole ilmennyt sellaista, mihin minulla laillisuusvalvojana olisi aihetta puuttua.

Kantelija on viitannut palvelutuotantolautakunnassa toukokuussa 2019 ilman hakemusta käsiteltyyn asiaan, johon annettua päätöstä kantelija ei kertomansa mukaan ollut saanut tiedoksi. Selvityksessä tähän asiaan ei ole otettu kantaa. Kantelun liitteistä ilmenee, että johtava sosiaalityöntekijä oli 9.10.2019 lähettänyt kantelijalle sähköpostiviestin asiasta. Sähköpostiviestin mukaan kantelijalle oli lähetetty kyseinen palvelutuotantolautakunnan päätös 16.5.2019. Lisäksi sähköpostiviestissä oli ohjeistettu, että mikäli kantelija halusi päätöksen uudelleen, hänen tuli pyytää sitä oheistetulla lomakkeella. Käytettävissä olevan asiakirjaselvityksen perusteella asiassa ei ole tältä osin ilmennyt sellaista, mihin minulla olisi aihetta puuttua.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Edellä esitetyn perusteella kantelijan lapsensa tilapäisen hoidon lisäpäivistä tekemän hakemuksen käsittely on viivästynyt eikä asiassa ole noudatettu vammaispalvelulaissa säädettyjä määräaikoja. Asiaa ei myöskään kokonaisuutena ole käsitelty asianmukaisesti hallintolain edellyttämällä tavalla.

Kiinnitän kuntayhtymän huomiota vammaispalvelulain palveluiden saamista koskevan hakemuksen käsittelyä koskevien säännösten noudattamiseen sekä hallintolaissa säädettyyn edellytykseen asioiden asianmukaisesta käsittelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän päätökseni kuntayhtymälle.

Muilta osin kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Irma Tolmunen